

References

1. Bajdenko V.I. Bazovye navyki (klyuchevye kompetencii) kak integriruyushij faktor obrazovatel'nogo processa / V.I.Bajdenko, B. Oskarsson // Professionalnoe obrazovanie i formirovanie lichnosti specialista. – Moskva, 2002. – S.22-46.
2. Hutsan L.A. Kompetentnisnyi pidkhdid u suchasni osviti / L.A. Hutsan. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://lib.iitta.gov.ua/2349/1/Gutsan_50025.pdf
3. Davidovich V. Sudba filosofii na rubezhe tysyacheletij / V. Davidovich // Vestnik vysshej shkoly. – 2003. – №3. – S.4-15.
4. Zeer E. Psihologiya professij / Zeer E. – Ekaterenburg, 1997. – 342 s.
5. Kompetentnisnyi pidkhdid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukrainski perspektyvy: Biblioteka z osvitoi polityky: kolektyvna monohrafiia / [N.M.Bibik, L.S.Vashchenko, O.I.Lokshyna [ta in.]; za zah. red. O.V.Ovcharuk. – K.: «K.I.S.», 2004. – 112 s.
6. Landsheer V. Konceptiya «minimalnoj kompetentnosti» / V. Landsheer // Perspektivy. Voprosy obrazovaniya. – 1998. – №1. – S. 24-30.
7. Naperov V.Ya. Razgovarivaya s Li Yakokkoj / V. Ya. Naperov // Specialist. – 2000. – №4. – S.32.
8. Profesiina osvita: slovnyk: navch. posib. / uklad S.U.Honcharenko [ta in.]; za red. N.H.Nychkalo. – K., 2000. – 380 s.
9. Rudnitska K.V. Sutnist poniat «kompetentnisnyi pidkhdid», «kompetentnist», «kompetentsiia», «profesiina kompetentnist» u svitli suchasnoi osvitoi paradyhmy / K.V. Rudnitska // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: «Pedagogika. Sotsialna robota». – 2016. – vypusk 1 (38). – S. 241-243.
10. Usacheva A.N. Otvetstvennost kak lichnostnaya kompetenciya studenta vuza / A.N.Usacheva // Grazhdanskoe obshestvo i pravovoe gosudarstvo: materialy Nauchno-prakticheskoy konferencii (20-21 fevralya 2013 g.). – Svetlyj Yar : Feniks, 2013. – S.123-130
11. Choshanov M.A. Gibkaya psihologiya problemno-modulnogo obucheniya / M. A. Choshanov. – Moskva, Narodnoe obrazovanie, 1997. – 152 s.

УДК 378.147:811.161.2+82

DOI 10.31652/2415-7872-2019-59-92-98

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

В. А. Папушина

У статті акцентовано на доцільності впровадження в навчально-виховний процес загальнонаукових та конкретно-наукових підходів, що дозволяють спрямувати навчально-виховний процес майбутніх учителів української мови і літератури на пошуки вирішення професійних завдань, оптимізацію індивідуальних і групових форм взаємодії, поєднання зовнішнього контролю із самоконтролем і самооцінкою, на співпрацю з естетичним середовищем ЗВО, у якому студент може реалізуватись, самоутвердитись, самовизначитись як інтелектуально та естетично довершена особистість. Підкреслено, що зазначені підходи виступають сукупністю універсальних об'єднувальних чинників, за допомогою яких можна розширити та збагатити світогляд, інтелект та сформувати естетичну культуру майбутніх учителів української мови і літератури.

Ключові слова: естетична культура, системний, гносеологічний, аксіологічний, особистісний, культурологічний, герменевтичний, кроскультурний, середовищний підходи, принципи науковості, доступності навчання, систематичності, наочності та інформатизації.

METHODOLOGICAL APPROACHES AND PRINCIPLES OF AESTHETIC CULTURE FORMATION OF FUTURE UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE TEACHERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

V. Papushina

Renovation the educational and training activities of students in higher education establishment in the process of vocational training opens a wide field for finding the best ways to solve the pedagogical problem – the formation of aesthetic culture of future teachers of Ukrainian language and literature. Modern Ukrainian researches emphasize the need to search the optimal ways in organization of educational process, among them are developing a theoretical model of personally-oriented education, a systematic, cultural approach. The given problem is solved through the search for optimal ways of organizing educational process and the practical usage of methodological approaches and principles, contributing to the formation of aesthetic culture of future teachers of Ukrainian language and literature. The article focuses on the expediency of using in the educational process of general scientific (systemic, epistemological, axiological, personal) and specifically scientific (cultural, hermeneutic, cross-cultural, environmental) approaches that allow to direct training and educational

process of future teachers of Ukrainian language and literature into the common search for solutions of professional problems, optimization of individual and group forms of interaction, the combination of external control with self-control and self-esteem, cooperation with the aesthetic environment of a higher educational establishment where the student can be realized, to assert himself, to define himself as intellectually and aesthetically complete personality. Emphasized that the approaches are universal unifying set of factors that can help to expand and enrich the outlook, intellect, and aesthetic culture of future teachers of Ukrainian language and literature. Among the general scientific principles there are the following: scientific, accessible training, systematic, visual and informative. Considering features of each student's intellectual level and level of his aesthetic culture, they support the developing of the need for further knowledge and self-improvement, determining the consistency and accessibility of the material, cross-curricular links to disciplines that undermine the aesthetic problems.

Keywords: *aesthetic culture, systemic, epistemological, axiological, personal, cultural, hermeneutic, cross-cultural, environmental approaches, scientific principles, accessible training, systematic, visual and informative.*

Сучасна вища освіта характеризується станом, який має прояви гуманітарної та культурологічної кризи. Серед причин цього явища називаємо часткову відчуженість особистості, спрямованої на пошуки шляхів вирішення матеріальних зацікавлень, від культурних надбань, традицій, що позбавляє її життя гуманістичного змісту. Тому в процесі підготовки вчителя української мови і літератури важливого значення надаємо сформованості його потреби пізнавати прекрасне, розумітися на естетичних цінностях, творити красу самому й разом із майбутніми учнями в навколишньому світі. Проблему формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури вирішуємо через пошуки оптимальних шляхів організації навчального процесу та практику застосування методологічних підходів та принципів, серед яких загальнонаукові та конкретно-наукові підходи, загальнонаукові та специфічні принципи.

Сучасні підходи до формування особистості студентів в умовах гуманізації вищої школи висвітлювали І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Євтух, П. Кононенко, І. Кузнецова, Ю. Мальований, М. Романенко, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін. Про важливість системного підходу в навчальному процесі свідчать праці численних дослідників, серед яких В. Афанасьєв, І. Бех, І. Блауберг, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Каган, В. Кузьмін, І. Малафіїк, І. Предборський, В. Садовський, Г. Селевко, Е. Юдін та ін. На актуальності аксіологічного підходу, що іманентно властивий гуманістичній педагогіці, наголошували Н. Асташова, Б. Гершунський, І. Ісаєв, В. Крижко, Б. Лихачов, З. Равкін, В. Сластьонін, Т. Садова, Є. Шиянов та ін. Становлення парадигми особистісно зорієнтованої освіти, розробку її теоретичної моделі та впровадження досягнень науки в практику розглянуто в працях І. Беха, О. Бондаревської, М. Вікуліної, Р. Гришкової, О. Пехоти, К. Платонова, І. Якіманської та ін. На важливість культурологічного підходу щодо реалізації навчального процесу ЗВО йдеться в працях сучасних дослідників Г. Балла, І. Беха, Р. Беланової, С. Гончаренка, І. Зязюна, М. Євтуха, П. Кононенка, І. Кузнецової, Ю. Мальованого, В. Рибалки, О. Сухомлинської та ін.

Мета статті: обґрунтувати застосування загальнонаукових підходів та принципів та конкретно-наукових підходів в процесі формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури під час їхньої професійної підготовки.

Професійна підготовка майбутніх фахівців – це системний процес, сукупність елементів, що знаходяться у зв'язку й утворюють цілісність і єдність. Нами встановлено концептуальні зв'язки формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури під час професійної підготовки із загальнонауковими та конкретно-науковими підходами. Серед загальнонаукових підходів акцентуємо увагу на таких: *системний, гносеологічний, аксіологічний, особистісний*. Розглянемо їхню результативність у процесі формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури.

Системний підхід спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язків і зведення їх у єдину теоретичну картину [3]. Процес систематизації навчальної та виховної діяльності з метою формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури під час професійної підготовки відкриває широке поле для пошуків оптимальних шляхів вирішення поставленої педагогічної проблеми. І. Блауберг, В. Садовський, Е. Юдін, досліджуючи особливості системного підходу, указують, що «у будь-якому явищі необхідно віднайти його першооснову, ті вихідні «цеглинки», із яких воно складається, звести складне до простого, ціле до частини [1, с. 6]. Із позицій системності визначаємо загальну мету теоретичної й практичної діяльності майбутніх учителів української мови і літератури: формування їхньої естетичної культури. Для вирішення цієї мети встановлюємо тісні контакти із іншими суб'єктами професійно-педагогічної підготовки студентів, будемо внутрішні структурні компоненти, розвиваємо зв'язки з зовнішнім середовищем. Освітній процес спрямовуємо на спільні пошуки вирішення професійних завдань, оптимізацію індивідуальних і групових форм взаємодії, поєднання зовнішнього контролю із самоконтролем і самооцінкою майбутніх учителів української мови і літератури. Плануючи реалізацію навчальних програм, передбачаємо співпрацю з

естетичним середовищем ЗВО, в якому студент може реалізуватись, самоутвердитись, самовизначитись як інтелектуальна та естетично довершена особистість.

Серед концептуальних підходів, що виступають як методологічне підґрунтя формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури, виокремлюємо *гносеологічний*. У його основі лежить теорія пізнання, що вивчає природу, загальні передумови пізнання, можливості відношення знання до реальності, виявляє умови достовірності та істинності знань. Не випадково термін «гносеологія» А. Баумгартен у XVIII використав як уточнення для ще одного винайденого ним терміна – «естетика» – теорія вільних мистецтв, мистецтво пізнання прекрасного, мистецтво міркування; чуттєве пізнання. Основне коло гносеологічної проблематики включає в себе інтерпретацію суб'єктом об'єкта пізнання (студентом – навчального матеріалу, що підлягає засвоєнню). До важливих тенденцій реалізації гносеологічного підходу під час формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури відносимо пізнавальний процес, проблему істини, форм і методів пізнання, зокрема: розуміння взаємозв'язку наукового пізнання та його методології з ціннісно-цільовими орієнтирами пізнання прекрасного; застосування інноваційних технологій в процесі пізнавальної та естетичної діяльності; естетичні знання як результат пізнавального процесу, як тотожне істині, науковому знанню, як чуттєве пізнання прекрасного; розвиток творчого потенціалу студентів, спрямування його на позитивний результат. Визначальною для нас є думка А. Макаренка про те, що окреме історико-культурне ціле визначає буття всіх складників, у тому числі й виховання, а ціннісно-гносеологічними константами виховання виступають соціокультурні принципи, аксіо- та антропологічний аспекти, онтологічний аспект, психологічний аспект, «уміння втрутитися в рух характеру» [7, с. 44]. Ці аспекти допомагають установленню закономірностей та визначенню особливостей роботи в процесі формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури. У нашому дослідженні виходимо з таких принципів гносеології як об'єктивність, пізнаваність, активне творче відображення та оперуємо поняттями: «пізнання», «свідомість», «відчуття», «краса», «розум», «істина». Формування естетичної культури бачимо як цілеспрямоване поєднання різнопланових знань, осягнення яких відбувається через системний процес.

У підготовці всебічно розвиненої особистості вчителя української мови і літератури важливо застосовувати *аксіологічний* підхід (грец. *aksios* – коштовний), який ґрунтується на філософському вченні про моральні, етичні, культурні цінності як смислоутворювальні основи людського буття, що визначають напрями й умотивованість людського життя, діяльності, учинків. Для нашого дослідження цінним є визначення поняття «аксіологічний підхід» В. Сластьоніним як своєрідного «містка» між теорією та практикою, що, з одного боку, надає можливість вивчати різні явища й події з погляду закладених у них можливостей щодо задоволення актуальних потреб людей, а з іншого, – розв'язувати завдання подальшої гуманізації суспільства [10, с. 162].

Аксіологічний підхід передбачає врахування позитивних настанов, виховання морально-вольових якостей студентів, сприяє реалізації їхніх ціннісних пріоритетів у діяльності та стосунках, цілеспрямованому долученню до естетичної діяльності. Основними особистісними цінностями майбутніх учителів української мови і літератури вбачаємо ті, що: відображають ставлення до прекрасного та науковий рівень суджень про нього; відповідають емоційному стану особистості, що отримує радість від спілкування з прекрасним і від творення прекрасного; відображають різні аспекти розуміння естетичних категорій; створюють відчуття необхідності задоволення естетичних потреб та інтересів.

На необхідності *особистісного підходу* в процесі навчання особливо наголошували психологи Л. Виготський, О. Леонт'єв. Особистісний підхід у педагогічній науці розглядається як динамічні смислові системи індивідуальної свідомості особистості, а також власні життєві ставлення суб'єкта [5, с. 625]. О. Пехота розглядає особистісний підхід як важливий психолого-педагогічний принцип, основу якого складає сукупність вихідних теоретичних положень про особистість і використання практичних методичних засобів, що сприяють її цілісному вивченню та гармонійному розвитку [8, с. 277]. Цей підхід базується на засадах людиноцентризму, відповідно до яких особистість, яка пізнає основи науки й мистецтва, вивчає світ і себе, забезпечує власний професійний саморозвиток через самовираження й самореалізацію.

Ми суголосні з С. Якименко, яка вважає параметрами, що визначають освітню парадигму, «осмислення цінності освіти в суспільстві, усвідомлення культурного розвитку людини, роль освіти в соціумі, уявлення про місце педагога як носія знань і культури в освітньому процесі» [12, с. 77]. У нашому дослідженні визначаємо таку мету застосування особистісного підходу у ЗВО – знайти, підтримати, розвинути здібності й таланти кожного майбутнього вчителя української мови і літератури через естетичну діяльність, виробити спільно з ним механізми його саморозвитку, самовиховання, самооцінки в підготовці до професійної самореалізації. Для вирішення проблеми формування естетичної культури:

- надаємо пріоритет індивідуальності, самоцінності студента;
- зосереджуємо увагу на індивідуальних естетичних потребах та можливостях самореалізації кожного;
- спонукаємо до співпраці й співтворчості студентів і викладачів у вирішенні естетичних проєктів;

- створюємо ситуацію вибору практичної естетичної діяльності;
- актуалізуємо особистісне зростання як основу самостійності;
- стимулюємо розвиток й саморозвиток студентів через самооцінку;
- посилюємо відповідальність студентів за якість власних творчих здобутків в ході естетичної діяльності.

Погоджуючись із думкою І. Якиманської, що в основі особистісного підходу «лежить визнання індивідуальності, самоцінності кожної людини, її розвитку не як колективного об'єкта, але, передусім, як індивіда, наділеного своїм неповторним суб'єктивним досвідом» [11, с. 9], наголошуємо на обов'язку кожного майбутнього вчителя української мови і літератури бути таким суб'єктом навчально-виховного процесу, який має розкрити свої творчі обдарування, вдовольнити індивідуальні естетичні потреби через розширення сфери пізнання прекрасного. У процесі формування естетичної культури оперуємо поняттями «особистість», «самосвідомість», «самовиховання», «самореалізація», «самоосвіта», «індивідуальність», намагаємося наблизити навчання кожного студента до реалізації його конкретних здібностей, до визначення «майбутньої життєвої траєкторії» [6, с. 2].

Особливості формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури, окрім загальнонаукових, вимагають реалізації конкретно-наукових підходів, що спрямовують на більш глибоке усвідомлення професійно-педагогічної компетентності як системи, сукупності універсальних об'єднувальних чинників, за допомогою яких можна цілісно (шляхом вияву причинневих зв'язків) обґрунтувати взаємовідносини між ними. Серед конкретно-наукових підходів у процесі професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури застосовуємо *культурологічний, герменевтичний, кроскультурний, середовищний*.

Гуманізація, гуманітаризація, сприяння всебічному розвитку особистості через застосування культурологічного підходу – нагальне освітнє завдання ХХІ ст. Культурологічний підхід у формуванні естетичної культури особистості тісно пов'язаний із поняттями «особистість» і «культура», тобто є умовою розвитку особистості як культурного індивіда. Виховання індивідуальності, здатної до саморозвитку й самовизначення у світі культурних цінностей – це «напрямок у педагогічній практиці, в основі якого лежить принцип культуровідповідності освіти, що доповнює та збагачує її науковий зміст» [2, с. 6]. Культурологічний підхід розуміємо як конкретно наукову методологію пізнання та перетворення реальності, бачення освіти крізь призму поняття культури, розуміння її як культурного процесу. Такий підхід вимагає діагностики культурних установок і потреб майбутніх учителів української мови і літератури та їхнього розвитку в умовах відповідного естетичного середовища. Освітній простір ЗВО, розбудований як естетичне середовище, дозволяє студенту бути в навчальній діяльності, як аудиторній, так і позааудиторній, вільною активною індивідуальністю, здатною до самовираження та самореалізації. За такого підходу в майбутніх учителів української мови і літератури виникає потреба у спілкуванні з різними видами мистецтва, формуються комунікативні компетентності. Культурологічний підхід створює широкі можливості для роботи з художніми текстами: студенти опановують літературні твори, що мають загальнолюдське значення, насичені культурологічною інформацією, яка реалізується ними в естетичному середовищі через різні види діяльності.

Герменевтичний підхід – один із найбільш актуальних при вивченні літературознавчих дисциплін, адже сприяє зосередженню уваги майбутніх учителів української мови і літератури на рецепції та інтерпретації художнього тексту, необхідної умови опанування естетичними категоріями. У філософських працях Г.-Г. Гадамера, В. Дільтея, О. Потебні, П. Рікера, М. Хайдеггера, Ф. Шлейєрмахера, О. Юркевича, К. Ясперса окреслено шляхи інтерпретації літературних творів як сучасних, так і віддалених часом. Відтак, нехтуючи різницею між інтерпретатором і автором, шукаємо справжній смисл художньої творчості, намагаємося «зрозуміти письменника краще, ніж він сам себе, зрозуміти мовлення так само добре, а потім іще краще, ніж його творець» [4, с. 198]. Таким чином готуємо майбутніх учителів української мови і літератури до діалогу з літературним текстом та його автором. Аналізуючи текст, студенти працюють над його знаково-символічною системою в новому культурному й мистецькому контексті. Розуміння глибини авторського задуму, його інтерпретація, проектування під кутом сучасного світобачення є складниками фахової підготовки сучасного вчителя української мови і літератури. При цьому зосереджуємо увагу на загальнокультурній компоненті, мовному багатстві як засобі мовленнєвої культури майбутніх учителів української мови і літератури.

Найважливішим завданням освітнього процесу у ЗВО є виховання громадянина, який розуміє свою відповідальність за долю власної держави й усього людства. *Кроскультурний* підхід передбачає оволодіння майбутніми вчителями української мови і літератури сукупністю кроскультурних знань, виховання особливого ставлення до творів мистецтва інших народів.

В. Сідоров наголошує, що культура «втїлювала в собі все краще, характерне для етносу і, концентруючись у його досвіді, послідовно передавалась із покоління в покоління...», складаючи

сукупність духовно-моральних цінностей народу, норм і соціальних орієнтирів» [9, с. 35]. При вивченні мистецьких явищ різних країн відбувається перетин культур, «зіткнення культур», тобто взаємопроникнення цінностей різних культур. Відтак кроскультурний підхід створює можливість для майбутніх учителів української мови і літератури усвідомлення цілісного розвитку світу через пізнання його культурного розмаїття. Кроскультурний підхід лежить в основі компаративного аналізу літературних творів. Здобутки мистецтва літератури різних народів мають рівноправну естетичну цінність, а їхні особливості та відмінності є матеріалом для вивчення. Отже, формуємо естетичну свідомість майбутніх учителів української мови і літератури на основі ідей мультикультуралізму.

Підтримуємо прагнення майбутніх учителів української мови і літератури поєднувати навчання з підвищенням рівня естетичної культури, уміння критично оцінювати власні досягнення через практичну діяльність у межах естетичного середовища навчального закладу. Власне, зростає роль *середовищного підходу* в навчальному процесі ЗВО. Не випадково цей підхід сьогодні активно розглядається педагогічною наукою, оскільки його застосування суттєво збагачує професійну підготовку студентів, формує їхні естетичні смаки та потреби, розширює сфери самореалізації. У межах естетичного середовища ЗВО відбувається позитивний вплив на особистість студента як на свідомому, так і на позасвідомому рівнях. Студенти-першокурсники мають можливість швидше адаптуватися та самовизначитися з подальшою естетичною діяльністю, що сприятиме цілісному й гармонійному їхньому розвитку. Середовищний підхід інтегрує сфери систематичного навчального процесу та його практичну реалізацію. Майбутні учителі української мови і літератури, здобуваючи вищу освіту, багато часу перебувають в естетичному середовищі, тому його вплив важливий у всі періоди становлення фахівця. Природність, багатогранність, естетична довершеність навчального середовища знаходиться в межах екopsихології та позитивно впливає на самопочуття, відкриває, окрім вибору змісту й форм естетичної діяльності, можливості зростання авторитету та іміджу.

Сприяють процесу розширення та збагачення естетичних, світоглядних та інтелектуальних надбань майбутніх учителів української мови і літератури використання загальнонаукових принципів: *науковості, доступності навчання, систематичності, наочності та інформатизації навчання, єдності теорії та практики*.

Принцип *науковості* передбачає, з одного боку, ґрунтовне засвоєння наукової інформації та досягнення очікуваних результатів, а з іншого, – урахування особливостей інтелектуального, розумового рівня кожного та вироблення потреби для подальшого пізнання й самовдосконалення. Студент у процесі професійної підготовки долає шлях від простого до складного, поступово розширюючи діапазон накопиченої наукової інформації, необхідної для вдосконалення естетичних знань та вироблення на цій основі естетичних потреб.

Принцип науковості тісно пов'язуємо із принципом *доступності навчання*, який реалізується за умови відсутності спрощеного дилетантського освітнього рівня або надскладного, недоступного за змістом і формою рівню підготовки студентів. Майбутні вчителі української мови і літератури комфортно відчуватимуть себе та плідно працюватимуть, коли будуть ґрунтовно опановувати знаннями та мати інтерес до їх поповнення. Увага до індивідуальних особливостей кожного студента надає викладачеві можливість керувати процесом формування його естетичної культури та процесом накопичення фахових знань.

Принцип *систематичності* зумовлює цілісність уявлень, світоглядних та естетичних позицій майбутніх учителів української мови і літератури. У засвоєнні естетичних знань, формуванні умінь та навичок студентів урахуємо послідовність та доступність матеріалу, міжпредметні зв'язки з дисциплінами, що вивчають естетичні проблеми. Через постійну актуалізацію знань як на лекційних, так і на практичних заняттях упорядковуємо матеріал та маємо змогу вирішувати навчальні та естетичні завдання в комплексі.

Принцип *наочності та інформатизації навчання* під час формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури пробуджує різні відчуття через слухове, зорове сприймання. Доцільно використана наочність залишає в їхній свідомості певні образи, створює уявлення, що розвивають вищі форми мислення. Під час вивчення літературознавчих дисциплін принцип наочності має особливе значення, оскільки встановлює зв'язки між словом, образом і думкою. Сучасні ІКТ прискорюють процес спілкування студентів із творами мистецтва: живопису, скульптури, архітектури, фрагментами театральних вистав та кінострічок.

Оновлення навчальної та виховної діяльності студентів у ЗВО в процесі професійної підготовки відкриває широке поле для пошуків оптимальних шляхів вирішення педагогічної проблеми – формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури. Сучасні українські дослідники наголошують на необхідності пошуків оптимальних шляхів організації навчального процесу, серед яких розробка теоретичної моделі особистісно зорієнтованої освіти, системність, культурологічний підхід. Проблему формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури вирішуємо

через практику застосування методологічних підходів та принципів. Загальнонаукові (системний, гносеологічний, аксіологічний, особистісний) та конкретно-наукові (культурологічний, герменевтичний, кроскультурний, середовищний) підходи, загальнонаукові принципи (науковості, доступності навчання, систематичності, наочності та інформатизації навчання) у комплексі сприяють розвитку індивідуальності майбутніх учителів української мови і літератури, здатності до саморозвитку й самовизначення у світі культурних цінностей, сприяють підвищенню естетичної культури.

Література

1. Блауберг И.В. Системный подход: предпосылки, проблемы, трудности / Блауберг И.В., Садовский В.Н., Юдин Э.Г. – Москва: Знание, 1969. – 48 с.
2. Бованенко О.О. Аналіз різних наукових підходів до визначення поняття «культура» у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників / Бованенко О.О. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія Соціальна робота. Соціальна педагогіка. – 2016. – Вип. 22. – С. 3-10.
3. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / Гончаренко С.У. – К.; Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
4. Дильтей В. Герменевтика и теория литературы / В. Дильтей // Собр. соч. Т.4. – Москва, 2001. – 326 с.
5. Енциклопедія освіти / Акад пед наук України / ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Кремень В. Г. Про «Дитиноцентризм», або Чому освіта України потребує структурних змін / Кремень В. Г. // Щоденна всеукраїнська газета «День». № 210(3130). 19 листопада, 2009. – С. 1-6.
7. Макаренко А. С. Воспитание гражданина / Макаренко А.С. – Москва : Просвещение, 1988. – 304 с.
8. Пехота О. М. Особистісно орієнтована освіта і технології / Пехота О.М. // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи, 2000. – С. 274-297.
9. Сідоров В.І. Основи кроскультурної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму: монографія / Сідоров В.І. – Харків : Стильна типографія, 2018. – 588 с.
10. Слостенин В. А., Каширин В. П. Психология и педагогика: учеб. пособие для студ. вузов / Слостенин В. А., Каширин В. П. – Москва : Академия, 2003. – 480 с.
11. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / Якиманская И.С.- Москва, 1996.-96 с.
12. Якименко С.І. Дитиноцентризм як своєрідний світогляд щодо виховання дитини / Якименко С.І. // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2015. – № 10. – С. 77-81.

References

1. Blauberger I.V. Sistemnyj podhod: predposylki, problemy, trudnosti / Blauberger I.V., Sadovskij V.N., Yudin E.G. – Moskva: Znanie, 1969. – 48 s.
2. Bovanenko O.O. Analiz riznykh naukovykh pidkhodiv do vyznachennia poniattia «kultura» u pratsiakh vitchyznianskykh i zarubizhnykh doslidnykiv / Bovanenko O.O. // Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Serii Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika. – 2016. – Vyp. 22. – S. 3-10.
3. Honcharenko S.U. Pedahohichni doslidzhennia: metodolohichni porady molodym naukovtsiam / Honcharenko S.U. – K.; Vinnytsia: DOV «Vinnytsia», 2008. – 278 s.
4. Diltey V. Germenevtika i teoriya literatury / V. Diltey // Sobr. soch. T.4. – Moskva, 2001. – 326 s.
5. Entsyklopediia osvity / Akad ped nauk Ukrainy / red. V. H. Kremen. – Kyiv : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
6. Kremen V. H. Pro «Dytynotsentryzm», abo Chomu osvita Ukrainy potrebuie strukturnykh zmin / Kremen V. H. // Shchodenna vseukrainska hazeta «Den». # 210(3130). 19 lystopada, 2009. – S. 1-6.
7. Makarenko A. S. Vospitanie grazhdanina / Makarenko A.S. – Moskva : Prosveshenie, 1988. – 304 s.
8. Piekhota O. M. Osobystisno oriientovana osvita i tekhnolohii / Piekhota O.M. // Neperervna profesiina osvita: problemy, poshuky, perspektyvy, 2000. – S. 274-297.
9. Sidorov V.I. Osnovy kroskulturnoi pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv haluzi turyzmu: monohrafiia / Sidorov V.I. – Kharkiv: Stylna typhrafiia, 2018. – 588 s.
10. Slastenin V. A., Kashirin V. P. Psihologiya i pedagogika: ucheb. posobie dlya stud. vuzov / Slastenin V. A., Kashirin V. P. – Moskva : Akademiya, 2003. – 480 s.
11. Yakimanskaya I.S. Lichnostno-orientirovannoe obuchenie v sovremennoj shkole /Yakimanskaya I.S.- Moskva, 1996.- 96 s.
12. Yakymenko S.I. Dytynotsentryzm yak svoieridnyi svitohliad shchodo vykhovannia dytyny / Yakymenko S.I. // Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina». – 2015. – # 10. – S. 77-81.